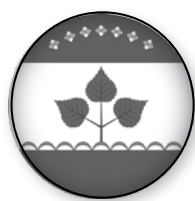

Космофизик-
учуонайбытыгар
анаммыт быыстапка

САХА СИРИН ХОМСОМУОЛА
ТӨРҮТТЭММИТЭ 100
СЫЛЫГАР

Дойдум миэнэ –
Кытаанабым

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](https://www.instagram.com/sanaoloh)

бээтинсэ муус устар 16 > субуота муус устар 17 > баскыһыанньа муус устар 18 > бэнидизньык муус устар 19 > оптуорунньук муус устар 20 > сэрэдэ муус устар 21 > чэппиэр муус устар 22

---УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

Килэнкигэ сана дыиэбэ киирдилэр

Муус устар 15 күнүгэр Килэнки олохтоохторо «Хаарбах дыиэттэн көһөрүү» бырагырааманан тутуллубут сана үс этээстээх таас дыиэбэ киирдилэр. Сана дыиэбэ 39 киһи, ол иһигэр 4 үлэ бэтэрээнэ уонна эдэр исписэлиистэр дыиэ кэргэнинэн көһөн киирдилэр.

16 кыбартыралалах таас дыиэни «Прогресс» ХЭТ тутан киллэрдэ. 16 кыбартыраттан 12-тэ биир хостоох, үһэ икки уонна биир үс хостоох буолар. Ил Дархан Айсен Николаев бу бырагыраама олоххо кириитэ өрөспүүбүлүкэ олохтоохторугар сүткэн суолталаабын бэлиэтээн турар.

Сана дыиэ олохтообо Николай Смирников:

- Сана дыиэбэ кирии кэрэ-бэлиэ түгэнинэн буолар. Мин олобум буюр муосталаах саха балаҕаныттан саҕаламмыт буоллабына, билигин аныгылыы, толору хааччыллыылаах таас дыиэбэ киирэн олоробун. Онон сүрдээбин долгуйабын, үөрэбин. Кырдьар сааспытыгар кыһалбата суохтук олоруохпун. Манньык дыиэлэр өссө да тутуллуохтара турдаҕа. Билинни судаарыстыба, былаас манньык бырагырааманы үлэлэтэрэ олус үчүгэй. Түгэнинэн туһанан, улуус баһылыгар Андрей Ноговицынҥа, нэһилиэк баһылыгар Егор Потаповка уонна тутууну ыыппыт Алексей Пинигинҥэ махтанабын. Кинилэргэ доруобуйаны, дьолу-соргуну баҕарабын. Оттон бу

дыиэ олохтоохторо үчүгэйдик дьаһанан, биир дыиэ кэргэн курдук иллээхтик-эйэлээхтик олоруохпут диэн эрэнэбин.

Дыиэ эдэр олохтообо Даша Егорова:

- Бүгүн сана дыиэбит күлүүһүн туттубут. Наһаа үөрэн, долгуйан турабыт. Сана дыиэбит өрүү да манньык ыраас, сылаас, тупсабай көстүүлээх уонна үйэлээх буоларыгар баҕарабыт. Дыиэбитин туппут «Прогресс» ХЭТ салайааччытыгар Алексей Пинигинҥэ уонна үлэһиттэригэр, нэһилиэкпит баһылыгар Егор Потаповка истин махталбытын тиэрдэбит.

Үөрүүлээх тэрээһиннэ СӨ тутууга министиэристибэттэн улуус куратора Владимир Скрыбыкин, Тутууну уонна олох-дьаһах боппуруостарын хонтуруоллуур салалта салайааччытын бастакы солбуйааччыта Влад Пермьяков, «Прогресс» ХЭТ генеральной дириэктэрэ Алексей Пинигин, Чурапчы улуунун баһылыга Андрей Ноговицын, дьокутааттар Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, баһылык солбуйааччылар Алексей Егоров уонна Руслан Васильев кэлэн, бэйэлэрин эбэрдэлэрин тиэртилэр.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Нэһилиэккэ дьохун бэлэби онордо

Мань таһынан, колледжка өрөспүүбүлүкэтээби «Сыл бастын сыбаарсыга-2021» күрэх саҕаламмытын биллэрдилэр. Бу сылын айы ытыллар күрэхтэһиигэ Уус Алдантан, Мэнэ Ханаластан, Намтан, Алдантан, Дьокускайтан уонна Чурапчыттан устудьуоннар, исписэлиистэр кыттыыны ылыахтара.

Итиэннэ сүрүн чааска, колледж 20 сыллаах үбүлүүһүнэн Чурапчы нэһилиэгин Ньидьили түөлбэ олохтоохторугар анаан, колледжтан тыа быһыһынан сылдыар аартыкка, сааһын-сайынын быһыттанар сиргэ дьохуннаах муостаны кылгас кэм иһигэр тутан бүтэрдилэр. Муостаны 20 күн иһигэр тутан бүтэрибт устудьуоннарынан буолаллар: Петр Захаров, Дьулустаан Семенов, Мичил Толстоухов, Талбан Кулаковскай, Дьулустаан Орлов. Инникитин бу муоста ситэриллэн, тыа быһыһынан сатыы дьон сылдыарыгар анаан тротуар уонна уот ситимин тардыы былааннаарын туһунан нэһилиэк баһылыгын солбуйааччы Алексей Леонидович иһитиннэрдэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Мугудайга Дмитрий Красильниковка аһаммыт бюһу арыйдылар

Физико-математической наука доктора, ССРС Ленинскэй бириэмийэтин лауреата, Саха АССР үтүөлээх диэйэтэлэ, ШАЛ (широкие атмосферные ливни) регионаабы устанокатын төрүттээчи Дмитрий Данилович Красильников төрөөбүтэ 100 сылыгар анаан, кини төрөөбүт Мугудайын оскуолатыгар бюст туруордулар.

Үөрүүлээх түгэһнэ Ил Түмэн дьокутаата Михаил Гуляев, Үөрэх министиэрин солбуйааччы Ирина Любимова, Дмитрий Красильников кыһа Наталья Красильникова-Мординова о.д.а эбэрдэ тылларын эттилэр.

Оскуола кэлэктиибэ: «Биһиги киэн тутта ааттыыр киһибит Дмитрий Данилович Красильников бюһа арылынна. Бу түгэнтэн ыла, биһиги оскуолабыт өссө үрдүк чыпчаалга, ситиһиигэ кынаттанья диэн эрэнэбит. Бүгүһнү тэрээһиннэ мустубут бары ыалдьыттарытыгар, Дмитрий Данилович оҕолоругар, сиэннэригэр барҕа махталбытын биллэрэбит. Чуолаан Чурапчы улуунун дьаһалтатыгар, баһылык Андрей Ноговицынҥа уонна улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр Афанасий Захаровка бюст үбүлээһинигэр улахан кылааты киллэрибтэрин иһин махтанабыт», - диэн этэллэр.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Муус устар 5 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэбэ Чэбдигири 10 сылын биллэрэрин туһунан иһитиннэрдэ. Кини «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр нэһилиэннээ доруобуйатын бөбөрөгүтү уонна доруобуйа харыстабылын тиһигин сайыннарыы сүрүн хайыскаларын тустарынан» ыйаахха илии баттаата. Биллэрин курдук, Ил Дархан ахсынньы Ил Түмэннэ Туһаайыы этиитигэр Бырабыыталыстыба ыйаабы бэлэмнииргэ соруудахтаабыта.

«Чэбдигири уон сылын сүрүн сыала-сорууга Саха сиригн нэһилиэннэтин олобун уһунун 80 сааска тиийэрин ситиһи буолар. Биһиги дьоммут-сэргэбит доруобуйата тупсарын туһугар тобоостоох усуллубуйаны уонна сөптөөх медицинскэй көмө оноһуллуутун тэрийиэхтээхпит», - диэн Айсен Николаев бэлиэтээтэ.

Саха ыйаахха этиллэринэн, 2022 сылтан Саха сиригн бары олохтооҕо медицина сөптөөх көмөтүнэн толору хааччыллыахтаах. Эһиил 50 куйкаалаах паллиативнай көмө киинэ, 2024 сылга 245 миэстэлээх өрөспүүбүлүкэтээҕи клиническэй инфекционнай балыыһа уонна өрөспүүбүлүкэтээҕи 2 №-дээх балыыһага суһал көмө салаата, 30 куйкаалаах хоспис уо.д.а. доруобуйаны бөбөрөгөтөргө аналлаах эбийиэктэр үлэбэ кириэхтэрэ, Национальной медицина киинэ саҕардыллыа. Ил Дархан Бырабыыталыстыба ыйаах былаанын, тэрээһинин олоххо киллэрэн сабалыылларыгар соруудахтаата. Доруобуйа харыстабылын министиэристибэтэ СӨ доруобуйа харыстабылын тиһигин сайыннарар Стратегияны оноруу.

Муус устар 5 күнүгэр регион баһылыга «Таас Юрэх Нефтегазодобыча» тэрилтэ ааспыт сыллаабы үлэтин түмүгүн уонна быйылгы былаанын көрдө. Айсен Николаев бэлиэтээбитинэн, хампаанньа ньиэп, гаас салаатыгар биир бөдөннөрө буолар. Тэрилтэ бигэтик сайдар, 5-тии мөл. туонна ньиэби сыллата хостуур буолуо. Пандемияны аахсыбакка, ньиэби хостоонун кээмэин 20% улаатыннарбыт, нолуокка эбэхтээхтэрибизин толорбут. Социальной тэрилтэлэргэ коронавируһу утары охсуһууга улахан көмөнү онорбут. Маны сэргэ хампаанньа Мииринэй улуһун Таас Үрэх сэлээннэтигэр элбэх хайыскалаах ыспартыыбынай стадиону киллэртэрит. Быйыл 150 миэстэлээх наука аччыгы академиятын комплексин тутуутун үбүлээбит. Айсен Николаев экологическай, бырамыысыланнай куттал суох буолуутун ирдэбиллэрин туһунан, үлэни элзимник аттаран туруоран, тэрилтэни өйүүргэ Бырабыыталыстыба соруудах биирдэ.

Муус устар 6 күнүгэр Ил Дархан Дьокуускайга

кикбоксинга улахан дьонно Арасыйыа чөмпүйэнтэ уонна оҕолорго Арасыйыа күрэхтэһиитэ саҕаламмытынан, эбэрдэлээтэ. Бу улахан түһүлгэ аатырбыт саха кикбоксера Александр Иванов сырдык кэриэһигэр ананна. Кини 30 сыллаабыта ССРС успуордун устуоруйатыгар Лондонна маннайгынан кикбоксинга аан дойду чөмпүйөнтэ буолан, сахаларга суолу тэлбитэ. Александр Иванов кэнниттэн Саха сиригн ыспарсымыаннара кикбоксинга ситиһиилээммиттэрэ. Кикбоксинг – көннөрү успуорт эрэ буолбакка, үрдүк сыалы туруорунарга, утарсааччыны ытыктырга, сана үктэллэри дабайарга үөрэтэр», - диэн туран, күрэхтэһи үрдүк таһымнаахтык ытылларыгар, күрэхтэһээчилэр кыраһыабай кирииллэри көрдөрөллөрүгэр ситиһиини баҕарда.

Муус устар 6 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ баһылыга СӨ ситэриилээх былааһын уорганнарыгар сыыппараба көһүү хаамытын министиэристибэлэр, биедэмэстибэлэр салайааччыларын кытары дьүүлэстэ. Ил Дархан этэринэн, кэм-кэрдии ирдэбилэ буоларынан, бу уларыыыга улахан болҕомто уурулуохтаах. Билигин салайар судаарыстыбаннай былаас уорганнарын үлэлэрин сыаналааһын биир сүрүн төрүтэ буолар. Бүгүнгү күнүгэ 28 уорганна 327 судаарыстыбаннай граждандаскай сулуспалаах кыттылаах судаарыстыбаннай салайыыга сыыппараба көһүү үлэтэ ытыллар, министиэристибэлэргэ бырайыактыы хамаандалар тэриллэллэр. Үлэ хаамытыгар автоматизация кириэр, административнай мэхэй аччыыр, кумаабыны туттуу кэмчилэнэр. Биир бастын уопут Үлэ, социальнай сайдыы министиэристибэтигэр көстөр, социальнай өнгөлөр электроннай көрүнгэ көһөрүллэллэр. Айсен Николаев туруоруллубут сөрүккэ болдьохтон хаалыыны таһаарымаахха наадатын, үлэни күүһүрдэргэ ыгырда.

Муус устар 7 күнүгэр Айсен Николаев Арасыйыа култууратын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ үтүөлээх артыыһа, А.Е.Кулаковский аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата, Дьокуускай куорат уонна Уус Алдан улуһун Бочуоттаах граждандына, алгысчыт Афанасий Федоров 80 сааһынан эбэрдэлээтэ. «Айар үлэбин П.А. Ойуунускай аатынан Саха драматическай тыйаатырыгар саҕалаабытын. Сүүрбэ сыл устата тыйаатыр сыанатыгар үгүс умнуллубат уобараһы арийытын, 100-чэкэ оруолга оонньоон, көрөөчү киэн биһирэбилин ылбытын. Эн сахалартан биир бастакынан дойду улахан киностудияларыгар уусуран киинэлэргэ уһуллубутун, ускустуба бу көрүнгэ Сахабыт сиригэр инникилээх буолуутугар суолу арийытын. Ааспыт үйэ 80-с сс. саҕалаан күн бүгүнгэ диэри утумнаахтык ылсан, Үрдүк Айыылары кытта ситимнээх, айылбаттан айдарылаах ураты дьобургутун өбүгэлэригэр үөрүйэхтэригэр тирэнэн, саха төрүт култууратын, баай үгэспитин, Улуу Тунах Ыһыах сизирин-туомун тилиннэриигэ, норуолпут духуобунай сайдыытыгар аныгытын. Төрөөбүт дойдун чэчиририн, дьоммут-сэргэбит чөл туруктаах буоларын туһугар күн сылаас сыдыаһын ингэрэр, илгэлээх ардабы түстүүр сырдык ыраалаах Алгыскынан инникигэ кынаттыгытын. Уһууааччы быһыытынан мунньуммун баай уопукун култуураба сана ааттар тахсыыларыгар үллэстэбин, үүнэр көлүөнэни иитиигэ сүткэн кылааккын киллэрэбин. Тапталлаах Сахан сирэ чэчири сайдарыгар убаарабат күүскүн-ооххун, сөбүрээбэт сырабын-дыанарыгын уураһын иһин Эйиэхэ барба махталбын биллэрэбин», - диэн Ил Дархан эбэрдэ тылыгар Афанасий Семеновичка үтүө тыллары анаата.

Муус устар 8 күнүгэр регион баһылыга Ханалас улуһун Чапаево сэлээннэтигэр тахсыбыт алдьархайынан дириг кутурбанын тириэртэ. Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ, улуус салалтатыгар баһаарга эмсэбэлээбиттэргэ көмө онороллоругар соруудахтаата. Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин солбуйааччы э.т. Дмитрий Садовников суһал хамыыһыа мунһабын ытта. Икки мэндизмэннээх олорор дьыэбэ баһаар буолбута, икки оҕо, икки улахан киһи сырдык тына быстыбыта. Бу дьыэбэ 68 киһи, ол иһигэр 27 оҕо олорбута. Кинилэри наука аччыгы академиятын интэринээтигэр уонна аймактарынан көһөрдүлэр. Психологическай өйөбүл оноһуллар. Эмсэбэлээбиттэргэ Бырабыыталыстыба саппаас пуондатыттан үбүнэн көмө көрүллүө.

Муус устар 9 күнүгэр Айсен Николаев Саха сиригн олохтоохторун уопастыбаннай территорияны тупсарыыга анаан ытыллар онлайн-куластааһынна көхтөөхтүк кытталларыгар уонна кыйаһылаах бырайыагы быһааралларыгар ытырда. Куластааһын муус устар 26 күнүттэн ыам ыйын 30 күнүгэр диэри «Госуслуги» порталга буолуо. «Олорор дьыэ уонна куорат эйгэтэ» национальной бырайыак «Табыгастаах куорат эйгэтин үөскэтии» федеральнай бырайыагын чэрчитинэн ытыллар куонкуруска бастын бырайыактарга 2022 сылга федеральнай уонна өрөспүүбүлүкэтээҕи үбүлээһин көрүллүө. Ол аата хас биирдии киһи кулаһыттан ханнык территория тупсара тутулуктаах. Куонкуруска Дьокуускай, Алдан, Ленскэй, Мирнэй, Нерюнгри, Ньурба, Өлүөхүмэ, Покровскэй, Айхал, Майа, Нам, Сунтаар, Чурапчы кыттыахтара.

Муус устар 11 күнүгэр Ил Дархан Саха сиригн кикбоксердарын Арасыйыа чөмпүйэнтэтигэр ситиһиилэринэн эбэрдэлээтэ. «Петр Васильевы уонна Тимофей Сивцевы үрдүк кыйаһыгытынан, Арасыйыа чөмпүйөнтүн аатын сүкпүкүтүнэн эбэрдэлибин! Чөмпүйөнтээккэ Денис Андреев үрүн көмүс мэтээли, Иван Захаров, Аяал Местников, Михаил Иванов, Христина Васильева, Айтилина Оконешникова бороонса мэтээллэри ыллылар! Маладьыастар! Барыгытыгар кытаанах доруобуйаны, ситиһиилэри уонна кыйаһы пьедесталын үктэлин барытын баһылыгытыгар баҕарабын! Чөмпүйөнтээккэ кыттыбыт бары ыспарсымыаннарга, итиэннэ күрэхтэһи үрдүк таһымна ааспытын, тэрийээчилэргэ махталбын биллэрэбин. Арасыйыа уонна аан дойду таһымнаах ыспартыыбынай тэрээһиннэр Сахабыт сиригэр өссө даҕаны ытыллыахтара диэн бигэтик эрэнэбин», — диэн Айсен Николаев үлэһиннэ.

Муус устар 11 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун Уол оҕо күнүнэн эбэрдэлээтэ. Бэлиэ күн 2017 сыллаахха «Арасыйыа ийэлэрэ» Бүтүн Арасыйыатаабы уопастыбаннай хамсааһын Саха сиринээҕи салаатын көбүлээһининэн олохтоммута. Бу үгэс соторутаабыта үөскээбитэ эрэри, номнуо дьон сөбүлүүр бырааһынныгар кубулуйда. Төрөппүттэр оҕолоругар өбүгэ үгэһин, олох үөрүйэхтэрин тириэрдэллэригэр, дьыэ кэргэннэ ытыктабыллаах сыһыаны үөскэтэллэригэр аналлаах. Ил Дархан уолаттарга туһаайан дьыэ кэргэннэ тирэх, дурда-хааха, холубур буола улааталларыгар баҕарда. «Оҕолорбут дойдуларыгар бэриниилээх, үтүө дьон буолалларыгар бу курдук бүтүүн санаабытын ууруобун», — диэтэ Айсен Николаев.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиртээрэ.

--- САЙДЫЫ СУОЛА ---

Биһиги сахалары сурналыстыкатын устуоруйатыгар биир бэлиэ кэрдиис кэм тиийэн кэллэ. Муус устар 23 күнүгэр, улуустаабы эрдээксийэлэри барыларын түмэр «Сахабэчээт» тэрилтэ сонуннары 33 улууска барытыгар тэһинэн кэпсири саайтары үлэлэтэн сабалыыр.

Мантан ыла, улуус олохтоохторо сонуну бэчээттэнэн тахсар хаһыаттан эрэ буолбакка, эбии өссө куйаар ситиминэн ааҕар кыахтаныахтара. Атыннык эттэххэ, сонуннары кэпсири саайтаналлар. Онон күндү саха суругун-бичигин, тылы-өһүн утумнааччылар, эһиги сыыппара ньыматынан сонуну тарҕатар далааһыннаах саҕалааһын бэлиэ кэмин кэрэһиттэрэ буолабыт.

Билигин эһиги хайыы-үйэ интэриниэт ситиминэн эрдээксийэ страницатыгар **санаолох.рф**

Ытыктабыллаах ааҕааччыларбыт!

аадырыһынан кириэр кыахтааххыт. Манна хас биирдиигит улуус буруолуу сылдыар сонунун, бэлиэ түгэннэр биллэриилэрин, аудиотаһаарылары, хаартыскалары, видеорепортажтары, онтон да атыны көрүүххүтүн да, истиэххитин да сөп.

Устуоруйа көрдөрөрүнэн, ханнык да уларыыы оруна суох үөскээбэт. Бу уларыыы уопастыбага номнуо тарҕаммыт ирдэбил буолар. Кэһини 20 сылга информация суолтата тосту уларыйда. Ол курдук, дьон информацияны атыннык ылынар уонна туттар буоллулар. Билигин информация олус элбээн, киһи күннэтэ араасситимнэртэн, ватсаптан, ютубтан, сыһыарылартан, тэлэбисэртэн араас медиа иһитиннэриини кытта

алтыһар. Сымыа сурах-сдьык күннэтэ тарҕатыллар. Ол эрэри, дьонно чугаһынан чаччы сонуну тизрдээчилэртэн биридэстэрэ улуус хаһыата буолар. Тоҕо диэтэххэ, бэрэбиэркэлэммит эрэ информацияны, кырдьыктаабы, дьонно-сэргэбэ тизрдии — биһиги үлэбит сүрүн ирдэбилэ. Аны билигин **санаолох.рф** баар буолан чаччы сонуну билсэ, көрө-истэ олоруу ордук сылбырба ньымаланныбыт.

Ааспыт сүүрбэчэ сыл устатыгар киһи экономикай уонна социальнай олоҕо күүскэ уларыйда: үлэ бириэмэтэ уонна үлэ да быдан табыгастаах буолла. Күн бүгүн дьон ыраахтан олорон үлэлиир кыахтанналар. Киһи быдан түргэнник хомулларга үөрэннэ.

Кини куруутун хас да электроннай тэриллэри кытта сибээстээх. Гаджеттар дьыэ күлүүһүн эбэтэр кумааһыннык курдук тэһийдилэр. Ычат ситимнэ олорор. Билигин урут өр үөрэниэххэ наада дири дьыалаларын планшекка хайа баҕарар онорор буоллулар. Быһатын, аан дойду хамсааһына уларыйда, ону кытта биһиги эмиэ уларыабыт.

Ол гынан баран, дьүөрэлээн, урукку үгэстэргэ бэриниилээх буоларбытын хаалларан туран, инникини көрөбүт. Хайа да технология балысханник сайыннар, ханнык да кэмнэ киһи толкуйдурга, суруйарга, ааҕарга уонна суобастаах буоларга дьулуһара кэрэхсэнэр. Биһигини кытта бииргэ буолун! **санаолох.рф**

Ньургуйаана СТРУЧКОВА,
«Сахабэчээт» генеральнай дириэктэрэ.

Космофизик-учуонайбытыгар анаммыт быыстапка

Дмитрий Красильников төрөөпүт кыһа Наталья Красильникова-Мординова: «Абам билиэххэ-көрүүххэ баҕата күүстээх, олобу таптыыр, үлэһит үтүэтэ этэ. Талан ылбыт идэтигэр олус бэринилээбэ. Кини айбыт установка үгүһү ирдирэ. Ол курдук, тас дойдулар учуонайдарын кытта билсиини, норуоттар икки ардыларынаабы симпозиумнарга, кэмпириэнсийэлэргэ кыттыыны. Онуоха Мугудай уола манньк

таһымнаах тэрээһиннэргэ кыттаары, английскай тылы бэйэтэ үөрөппүтэ. Ол түмүгэр дакылааттарын английскайды ыраастык рапордыр буолбута», - диэн ахтан-санаан ааста.

Наука уустук эйгэтигэр чабылхай суолу-иһи хаалларбыт, физико-математическай наука доктора, ССРС Ленинскэй бириэмийэтин лауреата, Саха АССР үтүөлээх диэйэтэлэ, ШАЛ (широкие атмосферные ливни) регионаабы установкаһын төрүттээччи

Дмитрий Данилович Красильников төрөөбүтэ 100 сылыгар анаммыт «Жизнь как событие» быыстапка А.Саввин аатынан мусуойга үөрүүлээх быһыыга аһылынна.

Биир дойдулаабы, Ил Түмэн дьокутаата Михаил Гуляев: «Дмитрий Красильников төрөөбүтэ 100 сыла быйыл Арасыйыаба биллэриллибит Наука уонна технология сылыгар сөп түбэстэ. Онон бу бэлиэ сылга Дмитрий Даниловичка анаммыт өрөспүүбүлүкэтээби научнай-практическай кэмпириэнсийэни тэрийэр оруннаах. Кини онорбут үлэтэ билинни көлүнэ ыччакка биллэхтээх, кини өйдөбүлү хаалларыахтаах», - диэн бэйэтин санаатын эттэ.

Быыстапка аһыллыытыгар Дмитрий Красильников туйабын хатарааччылар, сиэннэрэ - Ил Түмэн информационнай-аналитическай салалтатын начаалынньыгын солбуйааччы Надежда Степанова, Өрөспүүбүлүкэтээби инфокоммуникационной технологиялар кииннэрин дириэктэрин солбуйааччы Алексей Красильников уонна Чурапчытаабы аймахтара бааллар.

Маны таһынан Киин ШАЛ лаборатория сэбиэдиссэин э.т., физико-математическай наука хандыдаата Артем Сабуров уонна Чурапчы улуунун

физик-учууталлара кыттыыны ыллылар.

Кэлбит ыалдьыттар аалай кыһыл лиэнтэни быһыллыбытын кэнниттэн Дмитрий Красильников олобун, үлэтин кэрэһилиир быыстапканы билистилэр.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Чулуу балерина сырдык аатын үйэтитэн

Муус устар 12 күнүгэр Хоптобо нэһилиэгэр РФ уонна СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, П.А. Уйуунускай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата, «Барбары» национальнай пуонда лауреата Наталья Семеновна Посельская төрөөбүтэ 75 сылыгар аналлаах үөрүүлээх тэрээһин ыытылынна.

Аан бастаан, экран нөнүө Наталья Посельская араас кэмнэ тэлэбидэһнээбэ уһуллубут каадырдарыттан хомуллан, кини олобун кэрчиктэрэ, үлэтин түгэһнэрэ, чуолаан үрдүкү балет училищетын астарар туһунан туруорсуута, диэн кэргэни сырдатар видео көрдөрүлүннэ. СӨ балет ускуустубатын сайдыытыгар сүткэн кылааттаах, биир тарбахха баттанар балерина, балет педагога, хореограф Наталья Семеновна, баара-суоҕа, 66 сааһыгар олохтон туораабыта.

Балет коллеһын 1-гы кууруһун устудьуона Алисия Пак - эбэтин Наталья, хос эбэтин Аксения туйахтарын хатаран, үгүс ситиһиллэрдээх балет үнүкүүһүтэ. Кини тэрээһин сабаланытыгар «Корсар» диэн балеттан Одалиска үнүкүүтүн толорон, дыон болҕомтотун тарта.

Тэрээһиннэ улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылыгын социальнай боппууостарга солбуйааччы Николай Аммосов, улуустаабы култуура салалтатын начаалынньыга Дмитрий Попов, улуустаабы үөрэх салалтатын начаалынньыгын солбуйааччы Афанасий Максимов, Хоптобо нэһилиэгин баһылыга Борис Архипов, Дьокуускай куораттан Аксения уонна Наталья Посельскаялар ааттарынан балет оскуолатын (коллеһын) дириэктэрэ, СӨ үтүөлээх артыыһа Дария Дмитриева, Наталья Семеновна дьэиэ кэргэнэ, РФ уонна СӨ үтүөлээх артыыһа, балет оскуолатын үөрэтэр-производственной практика отделын сэбиэдиссэйэ Оксана Абрамова, СӨ үтүөлээх артыыстара, балет оскуолатын преподавателлэрэ, биир дойдулаахтарбыт Анатолий Попов, Ренат Хон у.д.а. кыттыыны ыллылар.

Олохтоох дьаһалта баһылыга Борис Архипов ахтыы дакылааты онордо. Тэрээһин кыттыылаахтара Наталья Посельская балет курдук үрдүкү ускуустуба Саха сиригэр оҕолорун миэстэтигэр сайыннаран, уһуйан, элбэх талааннаах артыыһы үөрэтэн-иитэн таһаарбытын, ийэ быһытынан сымнабас майгылаабын, педагог

буолан ирдэбиллээбин истиг иһирэх тылынан абыннылар.

Дария Дмитриева: «Наталья Семеновна төрөөбүт күнүгэр Юрий Гагарин космоска көппүтүн туһунан олус үөрэ, астына кэспирэ. Наталья Семеновна, кырдык, бэйэтэ «космонавт». Тугу санаабытын онордобуна, онтука куруук бастыг буолара. Кини инникини өтө көрөр курдуга. Арасыйыаба балет оскуолатыгар оҕолору бэһис кылаастан ылаллар. Наталья Семеновна тыйыс тымныы кыһыннаах Сахабыт сиригэр саха оҕолору эттэрэ-хааннара эрдэ кытаатар диэн туруорсан, кыра кылаас оҕолоругар экспериментальнай кылааһы астаран, анал бырагыраама суруйан, дьарыктаан сабалаабыта. Биһиги оҕолорбут аан дойду таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыайыылара - бу Наталья Семеновна баҕарбыт санаата, үлэтин түмүгэ буолар. Билигин Арасыйыаба «Предпрофессиональная программа искусство балета» диэн судаарыстыбаннай бырагырааманан оҕолору үөрэтэбит. Наталья Семеновна урут хаһан эрэ санаабыта билигин туола сылдьар. Маны тэнэ Судаарыстыбаннай Думаҕа хореография училищетыгар кыра оҕолору дьарыктыырга хореография оҕо оскуолаты аһыллан сөбүн туһунан сокуон таһаары турар. Бу - биһиэхэ олус үөрүүлээх сонун. Наталья Семеновна онорбут үтүөтэ үгүс, кини аһыныгас майгылаах, үтүө санаалаах, дойдутун, үлэтин, классическай балеты, оҕолорун олус күүскэ таптыыра биһиэхэ, эдэр дьонно үтүө холобур буолар», - диэтэ.

Бу күн култуура сайдыытыгар өр сылларга ситиһиллээх уонна таһаарылаах үлэтин иһин Дириннээби оҕо ускуустуба оскуолатын преподавателэ Татьяна Иванова «СӨ култууратын туйгуна» бэлиэнэн наҕараадаланна. Улуус култуурата сайдыытыгар кылааттарын иһин улуус дьаһалтатын Бочуотунай грамотата балет оскуолатын дириэктэригэр Дария Дмитриеваҕа, Дириннээби оҕо ускуустуба оскуолатын преподавателигэр Александра Баишеваҕа, «Чурапчы улууһа төрүттэммитэ 90 сыла» бэлиэ Дириннээби оҕо ускуустуба оскуолатын преподавателигэр Антонина Собакинаҕа у.д.а. туттарылынна.

Үөрүүлээх чаас кэнниттэн Чурапчыттан төрүттээх Дьокуускайдаабы балет оскуолатын үөрэнээччилэрэ үбүлүйдээх тэрээһиннэ анаммыт кэрэхсэбиллээх кэнсиэри туруордулар.

Марфа ПЕТРОВА.

“Туой тойуга” сэмминээрэ

Муус устар 14-15 күннэригэр Чурапчы улуунугар «Туой тойуга» керамикаҕа сэмминээр-практикум үрдүк таһымнаахтык ыытылынна. Бастакы күн «Айылгы» НАДЬ быыстапка саалатыгар талба талааннаах туой маастардарын бастыг оноһуктарыг быыстапкага үөрүүлээх быһыыга-майгыга аһылынна.

Үөрүүлээх тэрээһиннэ Дмитрий Попов эбэрдэ тыл эттэ. Кини: «Былыр иһичит, күөс охсооччу диэн идэлээх киһи олус сэдэх. Биир улахан аҕа ууһугар биир эрэ киһи идэтигэр дьарыктанар эбит. Бу киһи идэтигэр бүтүн олобун анаан, дьонун-сэргэтин, аймахтарын, оннооһор ыаллыы сытар аҕа уустарын иһитинэн-хомуһунан хааччылар эбит диэн суруйаллар. Болтоно ытык сиригэр Чуораайттаҕа улахан иһичиттэр олобуттат. Идэлээх дьоммут тустарынан норуодунан суруйааччы, биир дойдулаахпыт Андрей Андреевич Саввин - Өндөрүүскэ Саабын сырдатар. Кини быйыл төрөөбүтэ 125 үбүлүйдээх сылыгар анаан, улахан тэрээһиннэр сабаланнылар. Бүгүһүн тэрээһинмит эмиз бу үбүлүйдэ иһигэр киирэр. Салгыы бэс ыйыгар өссө биридэ түмсүөхпүт. Улахан иһичиттэр, туойунан дьарыктанар дьон улахан быыстапка-дьаарбанкалара ыытыллара былаанналар», - диэн эттэ.

Археология хаһыыларыгар кулун атах култууратын кэрэһитин, төгүрүк түгэхтээх чурапчылыы туой иһити П.П. Романова Дьокуускайдаабы художественнай училище преподавателэ, биир дойдулаахпыт, Хадаартан төрүттээх Варвара Божедонова, Дьокуускайдаабы наука киинин лабораториятын алын научнай үлэһитэ, Саха сиригэр керамика үөрэтээччи Василий Тагров булбуттар эбит. Чурапчы туой чороонун туһунан кинилэр бу курдук билиһиннэрдилэр: «Биир сыл иһигэр бу чороонунан 16 быыстапкаҕа кыттыбыппыт. Биһиги Василий Тагров, туойдугу Анатолий Романов буолан, 2014 сыллаахха «Симэх» национальнай кииннэ сайаапка түһэрбиппит, сылын аайы ыытыллар өрөспүүбүлүкэтээби «Якутия мастеровая» быыстапкаҕа керамика хайысхатын киллэрэргэ диэн. Биһиги туруорсуубутун Александр Гоголев, Яна Игнатьева өйөөннөр, манньк үрдүк таһымнаах быыстапкаҕа туойдугуттар кыттар кыахтаммыппыт». Салгыы урут-уруккуттан олохсуйан кэлбит идэни, Саха сиригэр туойун сэнээрэн, сөбүлээн дьарыктаныг, оҕолоргутун сыһыарыг диэн баҕа санааларын тиэртилэр.

Маны таһынан, СӨ ускуустубатын үтүөлээх диэйэтэлэ, Арасыйыа худуоһунньуктарыг сойууһун чилиэнэ, СӨ култууратын туйгуна, худуоһунньук-керамист Мария Гуляева-Туойа, Нам улуунуттан СӨ норуот уус-уран оноһуктарыг маастара Лариса Тавакалова, Таатта улуунуттан норуот маастара Ульяна Матвеева, «Симэх» национальнай киин исписэлиистэрэ Саина Гоголева, Дмитрий Колодезников, Дьокуускайдаабы «Күнчээһэ» керамика мастарыскайын салайааччыта Ирина Сметанина, СӨ норуот уус-уран оноһуктарыг маастара Прокопий Екеньямов кыттыыны ыллылар. Кинилэр икки күн устата туой оноһуктары оноруу кистэлэнтэрин, өбүгэ саҕаттан олобурут ойуулары-дьарбаалары үөрэтигэр уонна туттууга араас маастар-кылаастары тэрийдилэр. Сэнээрбит дьон сэргэх тэрээһиннэ кыттан, элбэх санаҕа, кэрэбэ үөрэннилэр.

Марфа ПЕТРОВА.

--- САХА СИРИН ХОМСОМУОЛА ТӨРҮТТЭММИТЭ 100 СЫЛЫГАР ---

ЭН ЫСТААЛ КЭККЭБЭР ҮҮММҮППҮТ

Мэлды— инники күөнтэ

Күндү табаарыстар!

Сойуус кэмгэр улааппыт норуот бүтүннүтэ ССКП историческай уураахтарын олоххо киллэрэр иһин, күүрээһнээх үлэ вахтатыгар туруммут кэмгэр Ыччат Бүтүн Сойуустаагы Ленинскэй Коммунистическай Сойуунун биир бойобуой этэрээтэ – Саха сириг хомсомуола 100 сыллаах үбүлүөйүн үөрүүлээхтик

бэлэтиир.

Биһиги Уһук Хотугу кыраайытыгар Сэбиэскэй былаас бастакы буурҕалаах-буулдьялаах сылларыгар бойобуой хомсомуол сана этэрээтэ тэриллэбитэ. Үлэһит норуот былааһын иһин охсуһууга тыыннарын да биэрэртэн толлубат бастынтан бастын ыччаттар бастакы хомсомуол биллээтэрин тулуптатара. Ол күүрээһнээх кэмгэ, 1920 сыллаахха, сэтиннигэ, Чурапчыга бастакы хомсомуол ячейката эмиэ тэриллэбитэ. Ячейка бастакы сэкирэтээринэн, Н.Д. Кривошапкин-Уот Субуруускай этии киллэриитинэн, Сылан нэһилиэгин ыччата Н.В. Дьячковскай талыллыбыта.

Гражданскай сэрии сылларыгар уобаластаагы хомсомуол тэрилтэтэ бэйэтин састаабын 75 бырыһыанын

сүтэрибэтэ. Бүгүн биһиги Хохочой тоһууругар охтубут 17 хомсомуол, Албан ааттаах хомсомуол хамандырыын, гражданскай сэрии дьоруойун Кеша Алексея, Абаҕа эдэр дьоруойдарын, Чурапчы холотуускатыгар сэймэкэммиттэри уо.д.а. умнубаппыт.

Саһа олобу тутууга, култуурунай өрөбөлүүсүэйни ытыгыга, кулаагы кылаас быһыытынан эһиһигэ, колхуостары тэрийиһигэ, бастакы пяталетка былааннарын толорууга хомсомуол чилиэннэрэ охсуһуу, үлэ инники күөһүгэр сылдыбыттара. Саха хомсомуола Алдан кыһыл көмүһүн туһаҕа таһаарыга дьоруойдуу үлэлээбэттэрэ. Биһиги оройоммутуттан отутус сыллар сабаланыларыгар кыһыл көмүстээх Алданна хомсомуол путевкатынан баран, бастакы хомсомуол ыччат шахталарга үлэлээбит, оройоммут очотообу чулуу хомсомуоллара В.П. Гуляев, Н.И. Ботучин, Т.Г. Тоскин уо.д.а. ааттарынан кизэн туттабыт.

Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии сылларыгар Ийэ дойду көмүскэлигэр актыыбынайдык туруммут дьон ортолугар өрөспүүбүлүкэ тыһыынчанан ньургун уолаттара бааллара. Саха хомсомуола ииппит дьонно – Федор Попов, Владимир Лонгинов, Михаил Космачев, Николай Чусовской уо.д.а. Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойа үрдүк ааты ылар чистэммиттэрэ. Кыргыһы уотун ортотунан ааспыт Г.Д. Протодьяконов, Е.Д. Догордунов, С.Д. Сергеев, И.С. Эверстов о.д.а. ньургун уолаттар ааттара умнуллубат.

Сэрии ыар баастарын оһорууга, норуот

хаһаайыстыбатын кылгас кэм иһигэр чөлүгэр түһэригэ Ленинскэй хомсомуол күүрээһнээх үлэ үөһүгэр сылдыбыта, бэйэтин кэккэтиттэн сана дьоруойдары үүннэрбитэ. Ылан көрүүбүн, алмаас бырамыысыланнаһа сайдыытын, өрөспүүбүлүкэ комсомолиетын бастын бэрэстэбиитэллэрэ түн тайҕа үөһүгэр эйэ, дьол куоратын – Мииринэйи тулуптатара. Онно хомсомуол путевкатынан тийибит ыччаттар ортолоругар биһиги оройоммут уолаттара уонна кыргыттара эмиэ бааллара. Кыайылаах үлэ эстафетатын салҕаабыт БАМ тутуутун үлэһиттэрин эмиэ ахтабыт.

Биһиги оройоммут хомсомуоллара уонна ыччаттара Саха хомсомуолун Албан ааттаах үбүлүөйдэрин үлэбэ уонна үөрэххэ ситиһиилэрдээх көрсөллөрө. ССКП хас да төгүллээх сийиэстэрин, кэлинни сылларга манньк сийиэстэргэ Ирина Софронова, Иван Макаров о.д.а. социалистическай куоталаһыга оройон бары хомсомуол, ыччат кэлэктииптэрэ көхтөөхтүк кыттыбыттара. Ол түмүгэр сүүһүнэн кэлэктиип сыллаагы былааннарын аһара толорбуттара.

Итинник этэн туран, очотообу хомсомуолтан кынат анньыммыт дьоммут-сэргэбит билинни үйэбэ оһолорун, сизэнэрин бочумнаахтык, сизэрдээхтик, үлэбэ, үөрэххэ сөлкө уһуйан, көрөн-истэн олоһоллорунан, кизэн туттабыт. Бука барыгытын Саха хомсомуола тэриллэбитэ 100 сылынан итиитик-истинник эбэрдэлибин! Доруобуйаны, дьолу баҕарабын!

Семен НИКИТИН,

СӨ Ил Түмэн дьокутаата, хомуньуус баартыйа Чурапчытаагы райкомун I сэкирэтээрэ.

Сүрэхпит төлөнө – Хомсомуол

Александр Кугаевский

Рая Цугель

Иосиф Трофимов

Николай Дьячковский

Эрчимнээх эдэр саастарын истинник саныыр аҕа табаарыстарын, үөлээннээхтэрбин, эдэр көлүөнэни, кэнчээри ыччаттарын эргиллэбэт эдэр сааспыт аргыһа – Ленинскэй хомсомуол Сахабыт сиригэр, Чурапчы оройуонугар тэриллэбитэ 100 сыллаах үбүлүөйдэринэн истинник эбэрдэлибин!

Ааспыт үйэбэ ыччат бастаан иһэр аранатын түмэн, Ленинскэй хомсомуол элбэх көлүөнэ ыччаты ийэ дойдуга бэриниллээх буолуу тыһыныгар, үлэни таптыыр, ыарахантан чабыбат, чизинэй буоларга итэн-уһуйан, дойдуга баарабай үлэлэри тулупта, албан ааттаах суолу ааспыт. Ону кини алта уордьаннара, мэтээллэрэ туоһулулар. Бу наҕараадалары хомсомуол дьулуурдаах, айымньылаах үлэтинэн, устуоруйаҕа кириэр дьоруойдуу албан ааттаах суолунан ылбыта: сана былааһы олохтоонунна, гражданскай сэриигэ үрүннэри утары охсуһууга, артыаллары, колхуостары тэрийиһигэ, үрдүк таһаарылаах үлэни көбүлээһиннэ, Бүтүн Сойуустаагы ударнай Хомсомуол тутууларынан фабрикалары, собуоттары, гидроэлектростанциялары тутууга, Аҕа дойдуну фашистартан көмүскээһиннэ, дойдуну чөлүгэр түһэригэ, эйэлээх олобу тутууга, Хотугу сири, Сибири, кырыс сири баһылырга, БАМ-ы, сана куораттары, бөһүөлэктэри тутууга, бырамыысыланнаһы сайыннарыыга, норуот уйгута тупсарыгар күүрээһнээх үлэбэ, дьон-норуот дьылбатын иһин эппиэтинэһи сүүгүгэ, хомсомуол, ыччат инники күөһүгэ сылдыбыта. Манна барытыгар Сахабыт сириг бастын хомсомуоллара, ыччаттара көхтөөх кыттыыны ылбыттара.

Максим Кирович Аммосов, Иркутскайтан Саха сиригэр хомсомуол ячейкатын тэрийэр туһунан тэлэтирээмэни ыппыта: "На работу среди рабочей и крестьянской молодежи партия обращает внимание, берет в свои руки, выделяет ответственных работников. Вся работа среди рабочей и крестьянской, учащейся молодежи ведется только Российским коммунистическим союзом молодежи, другие союзы не признаются; Основная

цель - воспитать стойких сознательных восприимчивых, пролетариата, завершителей коммунизма.

Работа подразделяется на политическую, культурно-просветительскую и экономическую. В союз вступают коммунисты, левые эсеры, беспартийные - все признающие Советскую власть, ядро союза составляет рабочей молодежи.

В настоящий момент число членов союза в Советской России и Сибири 150 тысяч, ведется колоссальная работа. Молодежь пробудилась. Союзом созданы десятки тысяч клубов, школ, курсов.

Предлагаю немедленно выделить бюро в составе трех: Ксенофонтowa, Кугаевского и Гоммерштадт Нюты. Пусть немедленно приступают к работе. В дальнейшем за указаниями обращайтесь ко мне и Иркутский комитет молодежи. Выслана литература".

Максим Аммосов
партархив Якутского ОК
КПСС ф.2.0.31, л. 132

Дьокуускайга хомсомуол Губбюрота тэриллэбитэ, сэкирэтээринэн Александр Кугаевскай талыллыбыта, губбюро чилиэннэрэ улуустарынан тарбаһан, хомсомуол ячейкаларын тэрийтэлээбэттэр.

1921 сыл кулун тутар 25 күнүттэн, муус устар 3-гэр дьэри буолбут Губерниятаагы бастакы кэмпириэнсийэбэ ЫРКС Саха уобаластаагы тэрилтэтин төрүттээбитэ. Сэкирэтээринэн Рая Цугель талыллыбыта. Ол иннинэ хомсомуол губбюрота Иркутскай губерниятыгар кириэрэ.

1920 сыллаахха Дьокуускайдаагы губбюро чилиэнэ Иосиф Петрович Трофимов Чурапчыга кэлэн бастакы хомсомуол ячейкатын тэрийбитэ. Хомсомуолга 14 ШКМ үөрэнээччилэрэ кирибэттэрэ:

Дьячковский Н.В.
Миронов Н.Р.
Ортоюков Н.Н.
Беляев Н.К.
Фомин Д.Т.
Дьячковский Д.Н.
Собакин С.Т.
Кононов И.И.
Яковлев П.Г.
Пономарев П.П.
Владимиров Г.И.
Беляев Г.Г.
Чепалов И.И.

Н.Д. Кривошапкин - Уот Субуруускай рекомендациятынан, Ячейка сэкирэтээринэн Николай Дьячковскай, оттон солбуйааччытынан Никифор Миронов талыллыбыт. Ити кэмтэн ыла,

Саха сириг хомсомуолун бойобуой этэрээтин быстыспат сорботунан Чурапчы оройуонун хомсомуолун тэрилтэтэ буолбута. Нэһиликтэртэн хомсомуолга кирибэттэр, бастаан утаа, оройон киинигэр учуокка тураллара. Актыыбынай хомсомуоллар отутус сыллар сабаларыгар дьэри нэһиликтэринэн хомсомуол тэрилтэлэрин тэрийбэттэрэ, хомсомуоллар нэһиликкэ ытыллар бары тэрээһиннэргэ, үлэлэригэр сүрүн күүс буолбуттара.

Саха сириг Хомсомуола производствоба күүрээһнээх үлэлэрин, ударнай хомсомуолуу тутуулары тэрээһиннээхтик ыппыта. Ол курдук, Сахабыт сиригэр көмүс бырамыысыланнаһын сайыннарыыга далааһыннаах үлэ ытыллыбыта. Отутус сыллардаахха Хомсомуол Обкомун бюротун быһаарытынан, Алдан бырамыысыланнаһыгар 50 хомсомуол баҕа өттүлэринэн тийибэттэрэ. Чурапчы ыччата бырамыысыланнаска барыыга бастакы мизэстэни ылбыта. Бастагынан барбыт ыччаттар ортолоругар алта кыыс баара: А.А. Архипова, И.А. Дьячковская, А.П. Бельх, В.С. Наумова о.д.а. Оройуонтан барбыт Гуляев В.П., Сибиряков Н.Я., Филиппов Е.В., Тоскин Т.Г., Ботучин Н.П., Никитин Е.Г. о.д.а. көмүс бырамыысыланнаһыгар Стаханов хамсааһынын тэнитиспиттэрэ, дьулуурдаах үлэлэринэн Удаарынньык Албан аатын ылбыттара.

Аҕа дойду сэриитин сылларыгар фронтна барбыт аҕаларын, убайдарын солбуйан, хомсомуол обкомун ынырытынан хомсомуол кыргыттар тимир көлө тэһинин тулуптатара. Ол курдук, оройон бастакы тырахтарыстар: Степанида Карлова, Елена Сивцева, Мария Васильева, Марфа Наумова, комбайнердар Елена Кривошапкина, Евдокия Абрамова, Февронья Соловьева, Варвара Ермолаева, бастакы суоппар Ольга Посельская о.д.а. Кыайы туһугар, колхуос ходоһаларыгар, бааһыналарга тонору, ачыктыгыры аахсыбакка, утуйар ууларын умнан, дьулуурдаахтык үлэлээбэттэрэ, туруоруммут соруктарын толорбуттара, бастын үлэһиттэр кэккэлэригэр кирибэттэрэ.

50-с сылларга Алмаастаах Мииринэйи тутууга Саха Хомсомуолун кылаата сүһкэн. Манна Чурапчы оройуонун хомсомуоллара, бастын ыччата дьулуурдаах үлэни көрдөрбүттэрэ. Ол курдук, түн тайҕаны солоон, балаакканан олоһон, Чурапчытан Василий Лазарев, Хоптоботтон Михаил Пинигин Мииринэйи куорат бастакы дьизэлэрин тутуспуттара.

Олоххо актыыбынай позициялаах хомсомуол актыыба Одьулуун кыһа Варвара Григорьева, Хомсомуол Обкомун ынырытынын өйөөн, биригээдэтин 12 хомсомуол ыччаттарын илдэ, Мииринэйгэ үлэли барбыта. Көбүлээччи, сайаҕас майгылаах, кыайыгас, үлэһит буолан холобурга сылдыар үлэһит буолбута, фабрика Бочуотун дуоскатыттан түспэтэбэ, куорат Бочуотун кинигэтигэр киллэриллибитэ.

70-с сылларга Байкал-Амур тимир суолун маһыстыраала - Аан дойду

устуоруйатыгар тэннээбэ суох баарабай тутуу буолбута.

БАМ тутууга. Сэбиэскэй быраатты норуоттар добордоһууларга, биригэ үлэлээһиннэрэ.

Өрөспүүбүлүкэбэ "Саха хомсомуола" диэн бастакы этэрээт, 1974 сыллаахха Тындаҕа тийибитэ. Сахабыт сириг бары оройуоннарыттан бастын хомсомуоллар, ыччаттарбыт бу баарабай тутууга кыттыбыттара. 1977 сыллаахха 595№-дээх тутар-монтажтыыр пуйас "Саха сириг эдэр сааһа" диэн ааттаммыта.

Чурапчыттан 1977 сыл муус устар ыйыгар, түөрт бастын хомсомуоллар, ыччаттар Алексей Аянинов, Николай Яковлев, Павел Сивцев, Петр Васильев дойду ударнай тутуугар тус сэмэй кылааттарынан киллэрэ, хомсомуол путевкатынан барбыттара. Кэнники да оройуонтан барбыт бастын ыччаттарбыт БАМ-на тийэн, үрдүк таһаарылаахтык, дьулуурдаахтык үлэлээбэттэрэ. "Саха хомсомуола" этэрээт үлэтин туһунан дьоннаах кизэн туттуу тарбаммыта.

80-с сылларга партия XXVI-с сийиэһэ сүөһү аһылыгын баазатын тэрийиһигэ ураты болбомтотун уурбута. Онон сибээстээн, Амма өрүс хочолорун көдүүстээхтик туһаныы сытыытык турбута. Өрөспүүбүлүкэ салалтата Амма хочотун туһаҕа таһаарыыны охсуулаах хомсомуол тутуутунан биллэрбитэ. Хомсомуол Обкомун тэрээһининэн өрөспүүбүлүкэ 17 оройуонтан түмүллэн, бастакы ударнай хомсомуол этэрээтин байыастара 1982 сыл муус устар ыйыгар, Амма оройуонугар Мээндигигэ кэлбэттэрэ. Ол кэмтэн бурдугу үүннэригэ, бааһыналар хорутулан, ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ комплекс тутулан, көхтөөх үлэ сабаламмыта. Өрөспүүбүлүкэбит ыччатын дьулуурдаах үлэтинэн Мээндиги, Сэргэ Бэс, Олом Күөл, Булунт, Лээги, Даайа Амтата, Хахыйах курдук сана бөһүөлэктэр дьэндэйдиттэрэ.

Оройуоннаагы XXXII-с комсомольскай кэмпириэнсийэ кыттылаахтара "Мындааайы" сопхуос Хахыйахтаагы отделениетын уһаайбатын охсуулаах хомсомуол тутуутунан биллэрбитэ. Бу улахан эппиэттээх үлэни салайыыга М.С. Седалищев анаммыта, бастакы хомсомуол десанын салайааччытынан хомсомуол райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэй А.А. Турантаев анаммыта. Бөһүөлэги, сүөһү иитэр баазаны тутууга бастагынан хомсомуоллар, ыччаттар: Валерий Семенов, Николай Герасимов, Афанасий Хомподоев, Андриан Федоров, Прокопий Собакин, Дмитрий Сергеев, Алексей Орлов, Александр Новгородов, Моисей Саввин, Константин Гермогенов, Вячеслав Горохов, Алексей Ноговицын тийибэттэрэ. Ыччаттарбыт дьаныардаах үлэлэринэн 400 ыччат сүөһү турар хотоно, үлэһиттэр олоһор дьизэлэрэ кыстыкка кириигэ бэлэм буолбута. Күргүөмнээх үлэ түмүгүнэн Хахыйах сана бөһүөлэгэ оройуонна, өрөспүүбүлүкэбэ кизэнник биллэр буолан барбыта.

Ити курдук, ааспыт үйэбэ ударнай хомсомуол тутууларга элбэх көлүөнэ ыччат буһан-хатан, күүстээх үлэбэ уһаарыллан, олоххо бигэтирээх буолбуттара.

Хомсомуолга кириэн, ыччат дойду олоһун бары эйгэтигэр көхтөөхтүк кыттыыга, норуот дьылбатын иһин эппиэтинэһи сүүгүгэ хомсомуол, ыччат инники күөһүгэ сылдыбыта.

Христина ФЕДУЛОВА.

ДУОЛАН

Эр дьонго аналлаах сыһыары

Бу дьыл, тохсунньу 25 күнүгэр Чурапчы улуунун бойобуой дьайыы бэтэрээннэригэр Чечня I-кы уоттаах сэриитин кыттыылааба, үгүс бойобуой наһараада хаһаайына, элбэх оҕо амарах аҕата, тапталлаах кэргэн, истин-иһирэх быраат, Мурун Тыымпыяа түөлбэтин олохтооҕо Романов Андриан Федотович соһуучу, олус хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитин туһунан ыар баттык сүгэлэрдээх курус сурах кэлбитэ.

Кавказ сэриитин бэтэрээнэ Андриан Федотович 1975 сыллаахха олунньу 23 күнүгэр, Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэригэр, иирэ талах тардылаах, ыраас, сөрүүн элгээннэрдээх, нэлэмэн киэн ходуһалардаах, саха омук түөлбэлээн олохсуйбут Таатта үрэх үрдүгэр талба Таатта улуунун Тыараһа (Кыйы) нэһилиэгэр элбэх оҕолоох дьиз кэргэннэ — Мария Васильевна уонна Федот Гаврильевич Романовтарга тохсус оҕонун күн сирин көрбүтэ. Кыраый Андриан күннээх күөх халлааннаах, ойортбэр оҕо сааһа Тыараһа орто оскуолатыгар биллибэккэ, элэс гынан ааспыт. Оскуоланын 1992 сыллаахха ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрээт, 1993 сыл күһүнүгэр, билиигэ, үөрэххэ тардыһан уонна эт-хаан өттүнэн лаппа кыанар буолан, Дьокуускайдаагы 1-гы нүөмэрдээх педагогическай училищеҕа, физкултуура салаатыгар үөрэххэ туттарсан, устудьуон үрдүк аатын сүкпүтэ.

Педагогическай училищеҕа үөрэнэ сылдьан, олобун аргыһын Катяны көрсөн, харахтарынан хайбаһан, сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, санардыы билсэн-көрсөн истэхтэринэ, уолбут сааһа ситэн, аармыйаҕа айанныыр кэмэ тирээн кэлэр. Ол сайын Ийэ дойдутугар ытык иэһин төлүү, маннай Чита уобалаһын Забайкальскаагы байыаннай окурукка тиийэн, Борзаба

учебнай үөрэби ааһар.

Ааспыт үйэ 60-70-с сылларыгар “тымныы сэри” Варшавскай дуоҕабар уонна НАТО блогун тула ытыллыбыта. Ити түмүгэр Аҕа дойду Улуу сэриитин кэнниттэн 50-ча байыаннай конфликт 20-тэн тахса судаарыстыбаҕа буолан ааста, итиэннэ күн бүгүннэ диэри салгыы бара турар.

Андриан 1995 сыл, муус устар 11 күнүттэн ахсынньы ыйын 22 күнүгэр диэри, уопсайа 8 ый устата, Чечня өрөспүүбүлүкэтигэр хаан тохтуулаах сэриигэ сылдьан, дойдутугар этэннэ тыыннаах эргиллэн кэлбитэ. Ити 1994-1996 сылларга Чечняҕа уоттаах сэрии саамай үгэнэ этэ. Бу сэриигэ Федеральная күүстэртэн барыта 5042 саллаат уонна эпписиэр суорума суолламмыта, 690 байыас сураҕа суох сүппүтэ, 17892 саллаат бааһырбыта, контузияламмыта.

Андриан сулууспалаан кэлээт, 1996 сыл тохсунньу ыйтан саҕалаан, тохтоон хаалбакка, үөрэбин салгыыр. Ити сайын от ыйын 7 күнүгэр олобун аргыһынын Екатериналыын ыал буолаллар. 1997 сыл атырдьах ыйын 15 күнүгэр, кэтэһиилээх бастакы уоллара Виталий күн сирин көрөр, аан маннай ийэ, аҕа буолар дьолун билэллэр.

Андриан 1998 сыллаахха дипломун тутан, Таатта улуунун Чыымнаайы орто оскуолатыгар үс сыл физкултуура учууталынан олус таһаарылаахтык үлэлиир. Чыымнаайыга олорон, иккис уола Олег күн сирин көрөр, эдэр ыал үөрүүтэ икки бүк үрдүүр. 2001 сыллаахха Чурапчы улуунун Болтоно нэһилиэгэр көһөн кэлэн, оскуолаҕа физкултуура учууталынан, тириэньэринэн үлэлиир, эһилигэр кыра уоллара Александр төрөөн, өссө төгүл аҕа буолар дьолун билбитэ. 2003 сыллаахха Чурапчы киинигэр көһөн кирибэтирээ, Иван Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар бэйэтин идэтинэн таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Андриан физкултуура учууталынан уонна тириэньэр да быһыытынан куһаҕана суохтук үлэлээн, мэлдьи ситиһиилэһэрэ, үөрэнээччилэри сөптөөхтүк аттаран туруоран дьарыктыыра, ордук волейбол көрүнэр таһаарылаахтык үлэлэспитэ.

2005 сыллаахха баҕа өттүнэн үлэтин, идэтин уларытан, МУПК-ҕа маастарынан үлэли кирибитэ. Ол кэмтэн ыла, олобун тигэх күннэригэр диэри, тутуу эйгэтигэр ис дьобурун, кыабын арыян, үлэлээн-хамсаан, дьиз кэргэнин ииппитэ.

“Биһиги аҕабыт оболоругар тус үлэтинэн, сатабылынан мэлдьи үтүө холобур буолара. Уолаттарын тэннэ

илдэ сылдьан үөрэтэрэ-такайара. Улахан уолбут Виталий соторутаагыта аармыйаҕа сулууспалаан кэллэ. Идэтинэн үрдүк үөрэхтээх агроинженер. Орто уолбут Олег билигин Арктика университетин 4-с кууруһун устудьуона, үөрэбэр үчүгэй. Кыра уолбут Саша быйыл гаас үөрэбэр туттарсан, ЯКСТ-га киридэ, бастакы куурус устудьуона.

Андриан олус элэккэй майгылааба, олус көхтөөх буолан, мэлдьи инники күөһүнэ сылдьара. Айылҕаттан сымса, түргэн-тарбан буолан, барыбытын уҕараабат эрчиминэн улаханньык сөхтөрөрө. Кини сатаабата суобун кэриэтэ этэ. Хас биридди кэрчигэр, ымпыгар-чымпыгар тийэ ааҕар-суоттуур буолан, биһигини, оболорун, табаарыстарын элбэххэ үөрэппитэ, бэйэтин мындыр толкуйун хаалларбыта. Аҕабытын сүтэрбит ыар күннэригэр күүс-көмө буолбут СӨ Ил Түмэн дьокуутаатыгар, саппаас майоругар Семен Никитиннэ, улууспут, нэһилиэкпит дьаһалталарыгар, улуус бэтэрээннэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр Мотрена Матвееваҕа, улуус бойобуой дьайыы бэтэрээннэригэр, бэрэссэдээтэл Илья Березкинна, Таатта уонна Чурапчы улуунун байыаннай комиссариатыгар, подполковник Николай Андреевка, Андрияным бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, бииргэ үөрэммит атастарыгар, добоотторугар, бэйэм истин дьүөгэлэрбэр, кинилэр дьиз кэргэттэригэр, ыкса ыалларбытыгар, бука бары Мурун Тыымпыяа түөлбө олохтоохторугар, Андриан бииргэ үлэлээбит кэллээгэлэригэр, Иван Павлов аатынан Чурапчы орто оскуоланын уонна МУПК кэлэктиибигэр, оболорбут бииргэ үөрэммит табаарыстарыгар, кинилэр төрөппүттэригэр, тапталлаах кэргэммин тигэх суолугар истинник санаан кэлэн барбыт бар дьоммутугар тус бэйэм уонна оболорум ааттарыттан мунура суох махталбын тиэрдэбин”, - диэн Андриан Федотович олобун аргыһа Екатерина Васильевна Романова махтанар.

“Биһиги истин доборбут, бойобуой табаарыспыт Андриан сытыары сымнаҕас майгылаах, ураты юмордаах киһи этэ. Биһиги бойобуой дьайыы бэтэрээннэрин түмсүүтүн биир көхтөөх чилиэнэ этэ. Туох баар ытыллар дьаһалларга, аахсыйаларга мэлдьи кыттыыны ылара, “эй” диэн хаһан

да туора турбат буолара. Сорох уолаттарбыт дьизэлэрин-уоттарын тутталларыгар, топору хааччыллыыны да киллэрэллэригэр өрүү Андриан кэлэн күүс-көмө буолара. Уолбутун улаханньык аһыйабыт, суохтуубут. Кини ситэри олобботоох олобун, үлэтин-хамнаһын уолаттара ситэрэн, топорон биэриэхтэрэ дии саныыбыт. Андриаммыт дьиз кэргэнигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар бука барыларыгар биһиги түмсүүбүт аатыттан кытаанах доруобуйаны, бары үтүөнү баҕарабыт”, - диэн улуус бойобуой дьайыы бэтэрээннэрин түмсүүтүн бэрэссэдээтэлэ Илья Сергеевич Березкин этэр.

Романов Андриан Федотович бойобуой наһараадалара: “За ратную доблесть”, “25 лет начало Чеченской войны”, “За службу на Северном Кавказе”, “20 лет боевому братству”, “Ветеран боевых действий на Кавказе”.

Күндүтүк саныыр бойобуой доборбут Андриан Федотович, эн сөбүлээн олохсуйан, дьиз-уот туттан, иккис төрөөбүт дойду оностубут Чурапчыны буора сылаас, сымнаҕас буоллун! Эн сырдык мөссүөнүн биһиги сүрэхпиттэн, өйбүттэн хаһан даҕаны сүтүө суоҕа. Ийэ дойдун эн онорбут дьыалабын, хорсун быһыыгын хаһан даҕаны умнуо суоҕа!

Семен НИКИТИН,
СӨ Ил Түмэн дьокуутаата,
саппаас майора,
Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Чурапчы улуунун бойобуой
дьайыы бэтэрээннэрин түмсүүтүн
чилиэннэрэ.

Хаартыскалар Андриан Федотович дьиз кэргэнин архыыбыттан уонна Сэмэн Жендринскэй матырыйаалларыттан ылылыннылар.

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

--- ИНФОГРАФИКА ---

АЛРОСА с 2011 года на охрану окружающей среды компания направила почти 30,5 млрд рублей

В 2011 году между Правительством Якутии и Акционерной компанией «АЛРОСА» (ПАО) был заключен Договор о социально-экономическом развитии Республики Саха (Якутия).

Во исполнение пункта 2.20 Договора для обеспечения экологической и промышленной безопасности в зоне деятельности промышленных объектов компании на территории Якутии стороны обязались совместно разработать комплекс мероприятий по охране окружающей среды, в том числе предусматривающий мероприятия по рекультивации земель и консервации промышленных объектов АЛРОСА.

В 2011 году была разработана и согласована с Министерством охраны природы республики «Комплексная программа мероприятий по охране окружающей среды АК «АЛРОСА» (ПАО) на 2011-2018 гг.».

Как сообщили в пресс-службе АЛРОСА, на выполнение программы с 2011 по 2018 годы компания направила 23 млрд 616,2 млн рублей, в том числе на рекультивацию нарушенных и оработанных земель.

По результатам успешной реализации семилетней программы в 2018 году разработана новая «Комплексная программа мероприятий по охране окружающей среды АК «АЛРОСА» (ПАО) на 2019-2023 годы» с расширенным объемом финансирования, которая так же была согласована с Министерством экологии, природопользования и лесных ресурсов республики.

По новой комплексной программе уже в 2019 году направлено 6 млрд 658,8 млн. рублей, в 2020 году – 5 млрд 594,9 млн. рублей. Таким образом, с 2011 года на охрану окружающей среды компания направила почти 30,5 млрд рублей.

В соответствии с положениями Экологической политики АК «АЛРОСА» (ОАО) охрана окружающей среды и экологическая безопасность являются приоритетами в деятельности компании. В рамках новой комплексной программы реализуются мероприятия по защите окружающей среды от шумового, вибрационного и других видов физического воздействия, обеспечению радиационной безопасности окружающей среды, охране атмосферного воздуха, сбору и очистке сточных вод, охране поверхностных и подземных вод. Проводятся компенсационные мероприятия, в том числе обеспечение функционирования Природного парка «Живые алмазы» и запуск рыбы в водоемы в зоне деятельности компании.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

--- БУ -- ИНТЕРВЬЮ ---

Дойдум миэнэ – Кытаанабым

Төрөөбүт-үөскээбит уонна 40-ча сыл араас үлэбэ миккиллибит Кытаанахпыттан, ойбум олохтон барыабыттан, Чурапчыга оболорбор кирибитим 20 сыл буолан эрэр. Киһи сааһырдабына, кырыйдабына, дойдутун, ордук оҕо сааһын саныыра-ахтара күүһүрэн иһэр эбит. Ол иһин дойдум кэнники устуоруйатын туһунан тугу билэрбинэн суруйарга сананым. Ол курдук, ааспыт сыл бүтүүтэ үс матырыйаалым бэчээттэммитэ. Бу төрдүс суруйуум буолар.

Баайкалар көмүстэрэ көстүө дуо?

Кытаанах нэһилиэгин билинни сиригэр-уотугар элбэх баай дьон үөскээбэтэх дойдулара. Арай уруккута Танда-Бахсы нэһилиэгэр кириэр билигин Кытаанах Тандатыгар Туһалыыр(Местников) диэн 100 сүөһүлэнэ сылдьыбыт баай киһи олобута үһү. Кини туһунан архыыпка эһин хасыһан үөрэппит киһи баара биллибэт. Арай Танда үрэбин баһыгар Баһах халдыагыгар Туһалыыр Баай Баһылай Манчаарыттан куттанан, ытар чуолбаннырдаах, икки этээстээх улахан ампаар баччаанга диэри син сэнэхтик турар. Оччотугар бу ампаар тутуллубута 200 сылга чугаһан эрдэбэ буолуо. Дьэ, үйэлээх тутуу диэтэбин!

Сахаба хос аат киһи сүрүн майгытын-сигилитин, быһыытын-таһаатын, дьонно сыһыанын туһунан бири тыһынан чопчу этэринэн уратылаах. Онон ол 100 сүөһүлэнэ сылдьыбыт Местников диэн улахан баай киһи дьону баттаабат-атабаастаабат, кыамматтарга көмөлөһөр буолан, Туһалыыр Баай диэн ааттаннаҕа. Туһалыыр сыдыааннарыттан билигин Килэнкигэ мин балаача өйдүүр Миитэрээс Мэһиниһикэп диэн “Кыһыл Танда” колхуоска биригэдирийдэбит эһин, анаар илиилээх, бэрт сэргэх киһи Дмитрий уонна Мотрена диэн сааһыран

эрэр уоллаах кыһа бааллар. Кинилэри таһынан, Тандаттан төрүттээх, уруккута Кытаанах бастын суоппара, отделение биригэдириинэн, арендаторынан, нэһилиэк баһылыгынан үлэли сылдьыбыт П.Ф. Максимов абатынан эмиз Туһалыыртан сыдыааннаахпын диэн кэпсиир.

Аны урукку I-кы Хайахсыт(Кытаанах) нэһилиэгин соботох биллэр баайынан Василий Петрович Собакин – Баайка Баһылай диэн киһи буолар. Хос аата олус барсар – “Баай” диэн тылтан тахсыбыт буолуон сөп. Кинилэри барыларын “Баайкалар” дииллэр эбит. Холобур, эрдэ суруйбут 1914 сыллаахха аһыллыбыт Хабарба оскуолатын кэнниттэн салгыы Москвага тийэ үөрэнэн, сахалартан бастагы хайа инженерэ буолбут П.Г. Миронов абата Киргизлэй Баайкаларга хамначыттыы сылдьыбытын туһунан кэпсииллэр этэ.

Баайкалар олохторо – Килэнки алааһа. Кинилэр балаан салбааһыннаах, мунуга ампаардыы охсуулаах, иннэри буор сарайдаах олус суон мастартан тутуллубут улахан дьыллэрэ, соторутаабыта оскуола томторугар дьэндэйдэн турбута. Ол дьыллэрэ наар кэли учууталлар олороллоро. Аллараа алааска, билинни Райпо маҕаһынын таһыгар, арааһа, хамначыттары улахан балаана баар. Ол балаанга мин 6-7-с кылаастарга үөрэнэргэр биһиэхэ, оболорго, көһүөлэри онортороллоро.

Баайкалар тустарынан В.С. Яковлев – Далан “Баайкалар уруулар” диэн кэпсэнигэр балаача ахтылар. Баһылай Бөтүрүөбүс – Баайка Баһылай нэһилиэккэ кинээстии, улууска кулубалыы эһин сылдьыбыт биллэр баай, кини төһө сүөһүлэнэ-сылгылана сылдьыбытын туһунан кэпсээн,

үһүйээн суох. Ол эрэри күһүн аайы суол турбутун кэнниттэн 30-40 көлө эти-арыыны тийээн, Дьоксуускайга, Алданга тийэ баран атылыыллара үһү.

Ол атылылаабыт элбэх харчытыгар дойдутугар тугу даҕаны таһааран эргиммитэ, дьонно көмөлөспүтэ биллибэт. Барытын кыһыл, үрүн көмүс харчыга кубулутан, буор көһүөлэргэ муньара, ону ханна эрэ кистиирэ үһү диэн кэпсээн уруккуттан баар. Онуоха Баайка сайын ойбунаан тэлиэгэлээх атынан Килэнки илин өттүнэн тахсан, өр буолан баран арбаа өттүнэн кириэн кэллэллэрэ үһү. Ону дьон кинилэри: “Көмүстэрин кистээн баран кэллэллэр,” – диэн кэпсииллэр эбит.

Баайка – өрдөөбү киһи. Өрбөлүүсүүз сабана, кини кийииттэрэ, икки эмээхсин, бааллара үһү. Кинилэр этэллэринэн, “биһиги көмүс харчыбытын барытын кэккэлэчи уура киһи, бу Килэнки алааһын эргитиэ этэ,” – диэн.

Өссө гражданскай сэрии сабана, Елизавета, Илииһэ эмээхсин, үтүрүллэн, куоракка кириэригэр күндү сабынньабын аллараа билэтэ барыта көмүс харчынан төгүрүччү иилиллитэ үһү диэн эмиз кэпсииллэрэ.

Онон Баайкалар элбэх көмүһү кистээбит буолуохтарын сөп. Ону ким даҕаны булбута биллибэт. Ол эрэри... 1975с. Килэнки куулатыгар 5 боксаах улахан гарааһы (упр. П.Н. Скрыбин) хакастар кэли биригээдэлэрэ туппута. Ол сылдьан, тыа сабатыгар туалет умуһаҕа хаһа сылдьан, көмүс булбуттар үһү диэн сир түгэбинэн кэпсээн иһилибитэ. Ол кэнниттэн кинилэртэн бири киһи Лоскуй күөлүгэр сөтүөлүү сылдьан, ууга түһэн өлбүтэ. Ол киһи өлүүтэ көмүһү кытта

сибээстээбэ буолуо диэн эмиз айах кэпсээнэ баара. Онон туох да айдаан тахсыбатаҕа. Миилииссийэлэр да кэлэ сылдыбатахтара.

Онтон, арай, мин биридэ 80-с сыллар диэки Кытаанах ытык кырдыаһа М.И. Яковлев өлбүтүгэр киһэ көрсө, дьуһуурустубалы тахсыбытым. Таарычы абыннаахха, Михаил Иванович – били (эрдэ хаһыакка суруйбутум), Баайкарытта алааһыгар Дьоксуоскайдар диэн оҕото суох ыалларга куораттан иһэр эдэр нуучча дьонно быстах хаалларбыт кыра нуучча кыһын сиэнэ. Кини – эрдэ учууталынан, кэлин сельпо бэрэссэдээтэлинэн элбэҕи үлэлээбит ытыктанар кырдыаһас этэ.

Ол дьуһуурустубаҕа олодохпуна, Михаил Иванович олобун араас түгэннэрин суруйбут дневнигэ баара. Онон кини суруйбут: “Бири сарсыарда эрдэ гараас таһыгар тийибитим – арай, нууччалар туох эрэ тимиринэн сир бэрэбиэркэли сылдьаллар этэ. Уонна миигиттэн: “Манна хакастар ханан олобуттарай, үлэлээбиттэрэй?” – диэн ыйыппыттар” – диэн суруйбут этэ. Онтон ордук тугу да суруйбатах.

Интинтэн сизтэрэн өйдөөтөххө, хакастар көһүз көмүһү булбуттара чачы буолуон сөп. Ол кэнниттэн хантан билэн, ол нууччалар хакастары ыйытан, сир чинчийэ сылдьахтарай? Ол нууччалар тустарынан туох да кэпсээн дьонно тарбамматаҕа. Күнү быһа сылдыбыттара буоллар, элбэх дьон көрөн, “этэрбэс араадыыта” ыһа –тоҕо кэпсээбитэ ырааппыт буолуо этэ. Арааһа, ол дьон түүн кэлэн көрдөөт да, эрдэ барбыттар быһыылаах.

Онон Кытаанах улахан баайдара Баайкалар кистээбит көмүстэрин дьылбата баччаанга диэри биллибэт. Баайкалар көмүстэрэ аны көстүө дуо?

Уйбаан ПОНОМАРЕВ.

--- ГОРОСКОП ---

ОВЕН
Начало недели принесет повышение уверенности в собственных силах. Овны будут находиться впереди всех других знаков исключительно по одному признаку: количеству ревнивых взглядов, брошенных на своего партнёра. Вы будете ревновать всех и вся.

РАК
Постарайтесь отвлечься от всех проблем, как мелких, так и самых крупных. Не давайте использовать себя для перемещения тяжестей, как физических, так и духовных. Финансовое положение в настоящее время стабильно, и проблем с деньгами не ожидается.

ВЕСЫ
В четверг - пятницу может поступить интересное деловое предложение. С каждым днём Весы будут чувствовать себя всё более и более счастливыми. Никаких препятствий не ожидается, отношения с людьми отличные, кошелек не пустеет, на душе полный комфорт.

КОЗЕРОГ
Если что-то и будет у Козерогов складываться на удивление удачно, не нужно торопиться и ускорять процесс, бросать ради этого свои основные дела и тем более делать материальные взносы. От операций в сфере финансов на этой неделе Козерогам лучше вообще отказаться.

ТЕЛЕЦ
Начало недели прекрасно подходит для приобретения товаров для защиты от солнечных лучей. Надежды Тельца на осуществление заветных планов станут реальностью. Пятница благоприятна для самоанализа и осмысления собственного опыта.

ЛЕВ
К среде личная активность Льва принесёт ему добрую славу, возможность улучшить свой уровень жизни, сделать приобретения для дома. Суббота хороша для привнесения в жизнь всевозможных изменений, от покупки зубной щётки другого цвета до полной смены собственного имиджа.

СКОРПИОН
Неделя характеризуется раскрытием потенциала и проявлением творческих способностей. Будьте уравновешеннее и спокойнее реагируйте на нестандартные ситуации и неожиданные события. Вы можете столкнуться с очень прогрессивными идеями.

ВОДОЛЕЙ
Водолей будет странным образом избегать неприятностей в таких ситуациях, когда они будут казаться уже абсолютно неизбежными. Удача благоволит вам. Некоторые двойственные ситуации в общении и нерешительность в любви будут озадачивать вас и пугать ощущением потери контроля.

БЛИЗНЕЦЫ
Всех жизненных благ звёзды Близнецам не обещают, но успех в делах, пополнение бюджета и исполнение достаточно реальных желаний постараются осуществить. Придётся взять на себя большую ответственность в работе и супружеских отношениях, поэтому полная свобода - не для вас.

ДЕВА
Партнёры или близкие люди, особенно в первые дни недели, могут оказаться гораздо более аккуратными и прагматичными в своих поступках, нежели обычно. Это, несомненно, смягчит ваше сердце, наполнив его гордостью. Небольшие прогулки будут действовать на Деву

СТРЕЛЕЦ
С начала недели Стрельцам захочется изменений, и они начнут их создавать во всех сферах своей жизни. Вы будете серьёзнее относиться к своему жизненному предназначению. Появится желание продолжить образование или повысить квалификацию - попробуйте.

РЫБЫ
На этой неделе основной задачей Рыб станет сохранение достигнутых позиций, а возможно и принятия важного решения на тему «а стоят ли они этого?». В конце недели на первый план выйдут проблемы, связанные с младшими родственниками, хозяйственные и прочие бытовые хлопоты.

--- КӨР-СЭРГЭЭ ---

НВК SAHA

«Саха» НКИХ ханаалын
Муус устар 19-25 күнүнээби бырагыраамата

НВК SAHA

Муус устар 19 күнэ Бэнидиэнньик 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Золотой фонд 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Интеллектуальная игра 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Интеллектуальная игра 12+ 16:30 - Чол буолуох! 12+ 17:30 - Медиа-холдинг «Якутия» 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 18:15 - Сулууннээх таптал 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Сээн сирэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Талбан 12+ Муус устар 20 күнэ оптуорунньук	06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сээн сирэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Тымныны кыйбыттар 12+ 15:30 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Асчыттар 6+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 18:15 - Сулууннээх таптал 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уеугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Аал-луук мас 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Олох уеугэр 12+ Муус устар 21 күнэ сэрэдэ	06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Эл иитэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Горожане 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Куорчэх-шоу 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 18:15 - Сулууннээх таптал 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Эл иитэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Талбан 12+ Муус устар 22 күнэ чэппиэр 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+	6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Эл иитэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 15:30 - Клевая рыбалка 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Комус түгэн 6+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 18:15 - Сулууннээх таптал 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уеугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Сээн сирэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Олох уеугэр 12+ Муус устар 23 күнэ бээтинсэ 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+	12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сээн сирэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Кэрэ кэпсээн 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Кэрэ кэпсээн 12+ 16:30 - Полярная звезда 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 18:15 - Бастын клип 12+ 18:30 - Айуу-чэ! 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Интеллектуальная игра 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - Куорчэх-шоу 12+ 21:45 - Бай 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Интеллектуальная игра 12+ Муус устар 24 күнэ субуота 06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:00 - Сана кун 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Кэрэ кэпсээн 12+ 11:00 - Чол буолуох! 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Эр Бэрдэ 12+	12:45 - Асчыттар 6+ 13:30 - Саха сирэ. Кунтэн кун 12+ 14:30 - ТВ-спорт. Соревнование по волейболу 2-го этапа V летней всероссийской спартакиады среди молодежи (зона ДФО). Прямая трансляция 12+ 19:30 - Комус түгэн 6+ 20:15 - Истин илдьит 6+ 21:00 - Саха сирэ. Кунтэн кун 12+ 22:00 - Кэнсиэр 6+ 00:00 - Кэрэ кэпсээн 12+ Муус устар 25 күнэ баскыйыанньа 06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:30 - Асчыттар 6+ 08:15 - Парламентский вестник 12+ 08:30 - Саха итэһэлэ 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Будем вместе 12+ 10:00 - Полярная звезда 12+ 10:30 - Детское время 0+ 11:00 - Горожане 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Тымныны кыйбыттар 12+ 12:45 - Асчыттар 6+ 13:30 - Якутия. День за днем 12+ 14:30 - ТВ-спорт. Соревнование по волейболу 2-го этапа V летней всероссийской спартакиады среди молодежи (зона ДФО). Прямая трансляция 12+ 19:30 - Бастын клип 12+ 19:45 - Истин илдьит 6+ 20:30 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 21:00 - Якутия. День за днем 12+ 22:00 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 22:30 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 23:00 - Клевая рыбалка 12+ 23:30 - Кэнсиэр 6+
---	---	---	--	--	---

Туберкулез легче предупредить, чем лечить

С незапамятных времен человечество преследуют различные напасти: малярия, чума, холера, туберкулез и множество других. И если с этими болезнями люди научились бороться, и достаточно успешно, то туберкулез остался непобежденным и в XXI веке. Сегодня в мире каждые 4 секунды кто-то заболевает туберкулезом; каждые 10 секунд кто-то умирает от туберкулеза; 1% населения Земли каждый год заражается туберкулезом. По прогнозам экспертов, Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), в ближайшие 20 лет 200 миллионов человек заболеют туберкулезом, 70 миллионов умрут от туберкулеза, а около миллиарда будут инфицированы. Борьба с туберкулезом перестала быть делом только врачей противотуберкулезных служб. Это стало касаться практически всех и каждого. Что же Вы должны знать о туберкулезе? Туберкулез – древнейшее инфекционное заболевание, известное со времен Египетских пирамид (предполагают также, что он был и в каменном веке). Первое описание относится к Гиппократу. Возбудителем заболевания является микобактерия туберкулеза (она же палочка Коха). Туберкулез заразен и очень опасен. Основным источником инфекции является больной человек с «открытой» формой туберкулеза, т.е. выделяющий палочки Коха с мокротой, а также больные с хроническим процессом в легких с образованием каверн. Чаще всего заражение туберкулезом происходит через дыхательные пути. При этом микобактерии туберкулеза попадают в дыхательные пути с частицами выходящей мокроты (пылевой путь заражения), но возможна и воздушно-капельная инфекция, при которой бактерии попадают в дыхательные пути здорового человека с капельками слюны и мокроты, выбрасываемыми больными при разговоре, кашле, чихании. Заразиться туберкулезом можно не только при непосредственном общении с больными, но и при соприкосновении с вещами или предметами, загрязненными мокротой, слюной, содержащими палочки Коха. Отсутствие элементарных гигиенических навыков у больного и членов его семьи способствуют распространению инфекции. Один невылеченный больной за год может заразить 10-15 человек.

Определенную опасность в распространении туберкулезной инфекции могут представлять животные больные туберкулезом. При этом заражение туберкулезом человека происходит при приеме в пищу чаще всего молочных продуктов, не подвергшихся термической обработке (кипячению).

Далеко не каждый заболевает туберкулезом. Это зависит от степени защитных сил организма, соблюдения гигиенических правил. К ослаблению иммунитета приводят неполноценное питание, переутомление, стрессы, злоупотребление алкоголем, курение, наркотики, различные хронические заболевания, ВИЧ/СПИД.

Туберкулез, как правило, развивается постепенно, подчас незаметно для больного: появляются быстрая утомляемость и общая слабость, снижение аппетита, потеря веса, повышенная потливость, незначительное повышение температуры тела, затем присоединяются кашель с мокротой, возможно с кровью, боли в груди, одышка при небольших физических нагрузках.

При обнаружении этих признаков заболевания необходимо обратиться к врачу в поликлинику по месту жительства или в областной противотуберкулезный диспансер.

Установить диагноз туберкулеза поможет рентген-флюорографическое обследование, анализы мокроты на обнаружение микобактерии туберкулеза (мазок мокроты по Цилю-Нильсену, бактериологическое исследование), проба Манту и диаскинтест.

Наличие в мокроте микобактерий туберкулеза определяет заразность заболевания.

Этот человек опасен для общества. Он нуждается в срочной изоляции и лечении!

При своевременном выявлении и правильном лечении туберкулез сегодня излечим. Поэтому раннему выявлению туберкулеза придается большое значение.

С этой целью проводят массовое флюорографическое обследование населения (с 15-летнего возраста) и

туберкулинодиагностику (постановка реакции Манту 2ТЕ детям до 7 лет, диаскин тест с 7 до 17 лет) всем здоровым детям и подросткам.

Флюорографию нужно проходить не реже 1 раза, а если человек страдает хроническими заболеваниями, то при необходимости и 2 раза в год.

Туберкулиновую пробу надо проводить ежегодно,

потому что, только сравнивая результаты предыдущих проб, можно отобрать группы лиц, имеющих риск заболеть туберкулезом и нуждающихся в углубленном обследовании. Увеличение результата реакции Манту может быть первым сигналом заболевания туберкулезом.

Поэтому в случае направления ребенка на консультацию к врачу-фтизиатру необходимо обратиться немедленно, не откладывая!

Лечение туберкулеза бесплатное. Курс лечения длится не менее 6-8 месяцев. Противотуберкулезные препараты должны приниматься под контролем медицинского работника. Первые 2-3 месяца больной лечится в стационаре (интенсивная фаза лечения) и принимает лекарства ежедневно, затем, после перевода больного на поддерживающую фазу лечения, перевод в санаторий, а затем возможен амбулаторный прием лекарств по месту жительства.

Как только больной начинает лечиться, вероятность того, что он заразит окружающих, значительно уменьшается.

При нарушении режима лечения, самовольного прекращения приема химиопрепаратов возможно развитие лекарственно-устойчивой формы туберкулеза. При этом обычные противотуберкулезные препараты неэффективны, и полностью излечить такого больного очень трудно, а иногда невозможно.

Туберкулез – тяжелое заболевание, его легче предупредить, чем лечить.

Разработан ряд профилактических мероприятий по борьбе с туберкулезом.

Предупреждение туберкулеза начинается с детского возраста.

При заражении вакцинированные дети или вовсе не заболевают туберкулезом, или он протекает в легкой форме!

Предупреждению туберкулеза способствует также и проведение профилактического лечения противотуберкулезными препаратами лиц, имеющих риск заболеть туберкулезом: находящиеся в контакте с больным туберкулезом; дети и подростки с впервые положительной реакцией Манту («вираж» туберкулиновых проб) и с нарастанием результата туберкулиновых проб в динамике.

В случае заражения противотуберкулезный препарат подавляет размножение микобактерий туберкулеза, попавших в организм здорового человека, и заболевание не развивается.

Изоляция детей от контактов также является мерой профилактики туберкулеза. С этой целью используется противотуберкулезное санаторное лечение. Туберкулез – болезнь социальная, поэтому немаловажное значение имеет организация правильного питания, богатого витаминами и белковыми продуктами и здоровый образ жизни.

В заключение хотелось бы пожелать, чтобы каждый из нас задал себе вопрос: «А не являюсь ли я источником инфекции?». Помните, что ваше здоровье в ваших руках и только ваша активная позиция поможет победить туберкулез!

Если Вы обнаружили у себя следующие симптомы:

кашель в течение 3-х недель и более, незначительное повышение температуры тела по вечерам, повышенную потливость, общую слабость и быструю утомляемость, потерю веса – немедленно обратитесь к врачу!

Заведующий Чурапчинским противотуберкулезным диспансером Иван Иванович ГУЛЬКА.

БИЛЭРИЙ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Руслан Фёдорович Флегонтов аатыгар Одьулууннаабы профессиональной лицейи 2006.с бүтэрбитин туоһулуур Е 162028 №-дээх диплом уонна суоппар, тырахтарыыс сибиديэтэлистибэлэрэ сүппүтүнэн, дыһынэ суобунан аабыллар.

Күндү тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, убайбыт, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, ыраах айан суоппара

ПОПОВ Валентин Никитич

ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, чугас аймахтарыгар, бары билэр дьонугар, табаарыстарыгар курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, кыыһа, күтүөтэ, кийиитэ, сизэннэрэ, бииргэ төрөөбүт быраата Василий дьыэ кэргэнэ.

Курубаннарын тиэрдэллэр:

- Күндү убайдара, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин автомобильнай тырааныспарга Бочуоттаах үлэһитэ, оройуон кырдыагас суоппара Попов Валентин Никитич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, санастарыгар Мотрена Ильичнаа, балтыларыгар Марияба, күтүөттэригэр Гаврилга Болтоноттон Петр, Гавриил Новгородовтар дьыэ кэргэттэрэ.

- Ытыктыыр киһилэрэ Попов Валентин Никитич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Мотрена Ильичнаа, кыыһыгар Марияба, кини дьыэ кэргэнигэр, сизэннэригэр, бииргэ төрөөбүт быраатыгар Василий Никитичкэ Скрыбиннар, Кардашевскайдар, Логиновтар.

- Истинник саныыр атастара, күндү күтүөттэрэ "Саха Өрөспүүбүлүкэтин автомобильнай тырааныспарга үтүөлээх үлэһитэ" бэлиэ уонна "Үлэбэ килиэтин иһин" мэтээл хаһаайына, идэтибит суоппар Попов Валентин Никитич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, Мотрена Ильичнаа, кыыһыгар Марияба, күтүөтүгэр Гаврилга, сизэннэригэр, чугас аймахтарыгар Мотрена Ильичнаны кытта бииргэ үөрэммит доһотторо – Чурапчытаабы интеринээт-оскуола 1970с. выпуһа, учуутала Е.С. Лукина.

- Ытыктыыр киһилэрэ, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, өр сыллара ыраах айан суоппарынан үлэлээбит тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ, убайдара Попов Валентин Никитич уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Матрена Ильичнаа, оҕолоругар, сизэннэригэр, быраатыгар Василий Никитичкэ, кини дьыэ кэргэнигэр, чугас дьонугар, аймахтарыгар Чурапчыттан, Хайахсыттан, Хатылыттан, Дьокуускайтан Е.П. Местникова, Дьячковскайдар, бары Поповтар, Адамовтар, Шариннар.

- Чурапчытаабы ДЭС бастакы электромонтёра Попов Валентин Никитич олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Мотрена Ильичнаа, оҕолоругар, сизэннэригэр Чурапчытаабы ДЭС бэтэрээннэрэ.

Чурапчы улуунун уонна Мугудай, Чурапчы нэһилиэктэрин Бочуоттаах олохтооҕо, партия, үлэ бэтэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа

Дьячковская Петр Прокопьевич

бу дьыл, муус устар 11 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан 93 сааһыгар олохтон туораабытын бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар диригин куртууан туран иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сизэннэрэ, бары чугас аймахтара.

Курубаннарын тиэрдэллэр:

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы улуунун уонна Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, өр сыллара улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар үтүө суобастаахтык үлэлээбит Дьячковская Петр Прокопьевич уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сизэннэригэр, аймахтарыгар Чурапчы улуунун дьаһалтата, дьокутааттарын, бэтэрээннэрин Сэбиэтэ.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы улуунун уонна Чурапчы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо Дьячковская Петр Прокопьевич ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сизэннэригэр, аймахтарыгар «Чурапчы» түмсүү сүбэтин, Дьокуускай куоракка олорор биир дойдулаахтарын ааттарыттан «Чурапчы» түмсүү салайааччыта Иван Макаров.

- Норуотхаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы, Мугудай нэһилиэктэрин, Чурапчы улуунун Бочуоттаах олохтооҕо, көһөрүллүү кыттыылааҕа, партия, үлэ бэтэрээнэ Дьячковская Петр Прокопьевич ыалдьан олохтон туораабытынан, билэр дьонугар, аймахтарыгар, оҕолоругар Чурапчытаабы партия Райкома.

- Чурапчы улуунун, Мугудай, Чурапчы нэһилиэктэрин Бочуоттаах олохтооҕо, партия, үлэ бэтэрээнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа Дьячковская Петр Прокопьевич олохтон туораабытынан, кыыһыгар, кэлиэгэлэригэр Наталья Ефимовна Никитинаа, кини дьыэ кэргэнигэр, чугас аймахтарыгар Чурапчытаабы үөрэх управлениетын салалтата, улуустаабы үөрэх үлэһиттэрин идэлээх сойууһун кэммитиэтэ, улуустаабы уһууаан сэбиэдиссэйдэрин ассоциацията, "Берёзка" уһууаан кэлэктиибэ.

- Чурапчы улуунун Бочуоттаах олохтооҕо, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, сэбиэскэй-партийнай үлэһит, өр сыллара лесхоз дириэктэринэн үлэлээбит Дьячковская Петр Прокопьевич олохтон туораабытынан, кыыһыгар, күтүөтүгэр, сизэнигэр, аймахтарыгар Чурапчы лесничествота.

- Ытыктыыр аҕа табаарыһа Дьячковская Петр Прокопьевич ыалдьан олохтон туораабытынан, чугас дьонугар, аймахтарыгар Григорий Турантаев.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА.**
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Эпигиттир сэкирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Тыа хаһаайыстыбата, экзнимик отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспонденттэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ, М.В. ПЕТРОВА.**
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 х 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 х 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийтигэр 15.04.2021 с. офсетка бэчээттэннэ. Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: ПИ964. Хаһыат нэдиэлгэ ыккитэ: оптуорунука уонна бэтинсэбэ тахсар.

Эрдээксий аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
Телөпүннэрбит: эрдээктэр - 41-332, отделлар - 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, instagram: @sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 27 (11780)

Кээмийэ: 2 бэч. лист

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сурууар этилэр санаа редакция позициялар мэдэи сеп түбүгэр буолбатах. Суруука ыйыллар чачылар кырыытаахтарыгар эпигиттиги ааптар тус бэчээт сүгэр.